

AMICULU SCÓLEI

fóia pentru naintarea invetiamentului si a educatiunei
la Romani.

Ese in tóta Sambat'a. — Pretiulu abonamentului pentru provinciile austriace: pe anu 4 fior, pe siése luni 2 fior. 25 cr., pe trei luni 1 fior., 25 cr.: — éra pentru Romani'a: pe anu 30 piastrii (lei) si pe semestru 16 piastrii. — Pentru inseratiuni se vor respunde 5 cr. de serie. — Abonarea se face la postele c. r. si pela DD. corespondinti.

Indreptare.

In Nrulu trecut alu fóiei nóstre a intratu la pag. 139, colón'a I. sirulu alu 3-lea de din susu o eróre de tipariu, care strica multu intielesulu celoru de doveditu; deci in locu de „Namens-Vater,“ se se citésca „Stamm-Vater,“ precum in adeveru se si dice la loculu citatu.

Care sunt cele d'antaiu fundaminte ale educatiunei feteloru?

Pentru a vindecá tóte relele, e de mare folosu d'a se incepe educatiunea feteloru dela cea mai frageda a loru prunciá. Acésta antaia versta, ce lasa cineva pe man'a unoru femei próste si fara regula, este aceea in care se facu intiparirile cele mai profunde si care prin urmare are o mare legatura cu tóta remasli'a vietiei.

Inainte d'a scí copii se vorbésca cu deseversire, póté cineva a-i prepará pentru invetiatura. I se va paré póté cuiva, ca dícu prea multa; dar' observe oricine, ce face copilulu inainte d'a vorbí: elu scie se vorbésca o limba multu mai esacta decatu ar' puté se vorbésca savantii niste limbi mórte ce au studiatu cu atat'a ostenéla intr'o versta cópta.

Dar' ce va se díca d'a invetiá o limba? Pentru acést'a n'ajunge numai d'asi implé memori'a cu o multíme de díceri; dar' trébe inca, díce s. Augustinu, a observá sensulu fiacareia din díceri in parte.

Copilulu, díce elu, priu típetele si jocurile sale, insemnéza o vorba de unu obiectu prin unu semnu: elu face acéstu semnu, uneori considerandu misícările naturale ale corporiloru, cari atingu séu cari arata obiectele de care se vorbesce, uneori fiindu isbitu prin necurmat'a repetitiune a aceleiasi díceri pentru a insemná acel'asi obiectu.

Este adeveratu, ca temperamentulu creeriloru copiiiloru le dá o minunata inlesnire pentru intipuirea

tuturoru acestoru inchipuiri: dar' cata atentiune de spiritu nu trebue pentru a le deosebí si pentru a le aratá pe fiacare la loculu seu.

Considerati inca cum, chiaru dela acésta versta, copii cauta pe aceia care-i mangaie si fugu de aceia care-i necajescu; cum sciu ei plange séu tacé pentru a avé ceea ce postescu catu de multa artifice si gealusia au. „Amu vediutu, díce sant. Augustinu, unu copilu gelosu: elu nu scia inca se vorbésca; si cum, cu o fačia palida si nesce ochi intaritati priviá pe copilulu ce sugea cu densulu.“ Asiadara se póté socoti, ca copii chiaru de atunci cunoscú mai multu decatu si-i típuesce cineva: asiá voi puteti a le dá, prin nesce vorbe ajutate de tonuri si de gesturi, plecarea d'a fi cu persóne cinstite si virtóse, decatu cu persóne stricate de care s'ar periclitá iubindu-le: asemene puteti inca, prin deosebitulu aeru alu infaiosierii si prin tonulu vócei vóstre a le aratá cu gróza pe barbatii ce ei au vediutu necagiti séu in órecare nerenduiéla, si luandu tonurile cele mai dulci cu privirea cea mai senina, pentru a le aratá cu mirare ceea-ce au vediutu facendu-se intieleptesce si cu modestia.

Eu nu d'au aceste mici lucruri pe mari; dar' in fine aceste dispusetiuni departate sunt nesce inceputuri, ce nu trebue a fi negrigite, si acésta maniera de a in-grigí din tímpu pe copii are nesce urmari nesemltite ce inlesnescu educatiunea.

Daca cineva se indoiesce de puterea ce au aceste d'antaiu prejudetie asupra ómeniloru, n'are decatu se véda cum suvenirulu lucruriloru ce a iubitú in copilaria e' inca viu si atingetoriu, intr'o versta inaintata. Daca, in locu de a dá copiiloru nesce temeri de fantóme si de spirite, cari nu facu alt'a decatu slabescu prin mari misícari creerii lorú inca crudi; daca in locu d'a-i lasá se urmeze tóte imaginatiunile doicelorú lorú despre

lucrurile ce trebuie a iubi si de care trebuie a fugi, se va starui a insufla totu d'aun'a o idee placuta de bine si o idea infricosiata despre reu, acesta ingrigire le va inlesui multu practicarea tuturor virtutiloru.

Din contra facendu-i a se teme de unu preotu imbracatu in negru, nevorbindu-le de morțe, decatu a-i infricosia, povestindu-le ca mortii vinu noptea sub nesce figuri uritiose: tote aceste nu-lu prostescu atat'a, pecatu i facu unu sufletu slabu si s'fitiosu si-lu preocupa contra celoru mai frumoșe lucruri.

Ceea ce e mai de folosu in cea d'antiau versta a prunciei, este d'a ingrigi bine sanetatea copilului, a se sili d'ai face unu sange dulce (?) prin alegerea mancariloru si prin o renduieła a vietii simpla; acest'a se face regulandu odin'a sa in astu-feliu de chipu, ca se manance totu deun'a cam la acel'asi timpu; se manance desu si numai catu i trebuie; se nu manance candu e ostenitu pentruca i se ingreuieza mistuirea facuta; se nu manance nimic'a cu lacomia ceea-ce-lu intarita a manca mai multu de catu trebuie, si care -lu desgusta de bucatele potrivite la sanetatea sa; ca in fine se nu i se dea felurimi de mancari, caci varietatea carnuriloru unele dupa altele face gustu d'a manca peste trebuintia.

Ceea-ce e forte importantu, este d'a lasa se i se intarésca organele nesilindu-lu cu invetiatur'a, ocolindu totu, ce pote se-i aprinda patimile, dedandu pe copilu incetu d'a fi lipsitu de lucrurile pentru care a aratatu ca are dorintia pre mare, pentru ca se nu spereze a dobandi lucrurile ce postesce.

Oricatu de pučinu bunu va fi naturalulu copiiloru, pote cineva asiá se-i faca blandi, fermi, veseli si linisciti, in timpu ca daca se va neingrigi acesta antaia versta, ei devinu infocati si nelinisciti in tota vietii'a loru; sangele loru se aprinde; obicnuintiele se formeza; corpulu, inca fragetu, si sufletulu, ce n'a luatunici o plecare catra nici unu obiectu, se pleca spre reu; se face intr'ensii unu feliu de adou'a obicnuintia originala, care e isvorulu la o miie de nerenduiei, candu voru fi mai mari.

Indata dupa ce au ajunsu intr'o versta mai inaintata, candu mintea le este mai desvoltata, trebuie ca ori-ce vorbe le va dice cineva se le servésca d'ai face se iubésca adeverulu si a le insufla despretiulu pentru faciarnicia. Asiá nu trebuie a se servi de nici o prefacere pentru a-i linisci, séu pentru a le incredintia ceea-ce voiescu: prin aceea invetia vicleni'a ce nu voru uitá nici odata.

Dar' se cercetamu mai de aprópe starea copiiloru, ca se vedemu mai cu de-amenuntulu ce li se cuvine. Substanti'a creeriloru loru e móle si ea se intarésce in tote dilele; mintea loru nu seie nimica, totu e nou pentru densii. Acea molitiune a creeriloru face, ca ori-ce se li se intaparésca lesne, si surpris'a noutatii i face a se mira si se fia curiosi. E adeveratu, ca aceea umiditate si aceea molitiune, a creeriloru, insocita de o mare inferbintiela, le da o miscare lesne si necurmata. De acolo vine aceea sburdalnicia a copiiloru ce nu-si potu opri mintea la nici unu obiectu, precum si corpulu la nici unu locu.

De alta parte copii nesciundu nimicu a gandi si a face ei singuri, ei insémna totu si vorbescu pučinu, daca nu-i deda cineva a vorbi multu; si de acest'a trebuie a-i pazi forte multu. Adesea placerea ce voiesce cineva a trage din jocurile copiiloru, i strica; prin aceea-i deda a flecarí ori ce le vine in minte, si a vorbi de lucruri de cari n'au nici o idea: remanendu in tota vietii'a cu usanti'a de a judeca pripitu si a dice séu a vorbi de lucrurile ce nu le sunt bine cunoscute; ceea-ce face unu caracteru de spiritu forte reu.

Acesta placere ce voiesce cineva a trage dela copii produce inca unu efectu periculosu; vedindu ei ca-i privescu toti cu placere, ca observa totu ce facu, ca-i asculta cu placere, prin aceea se dedau a crede, ca totudeuna lumea va fi ocupata de densii.

In timpulu acestei verste fiindu cineva aplaudatu si neintimpinandu nici o improtivire si-formeza nesce sperantie mintionose, care -lu facu nemultiumitu in tota vietii'a. Am vediatu copii, cari credea, ca totu de ei se vorbesce, ori de cate ori vedea pe cineva vorbindu cu alti in secretu, pentru ca ei insemnase ca acest'a se facuse adesea; si-intipuiá ca totu este intr'ensii de extraordinaru si de miratu. Trebuie dar' a avé grige de copii de a nu-i lasa se gandésca, ca vorbesce cineva multu despre ei.

Aratatile, ca numai prin amicetia si la trebuintia se fia mandrii, ca voi luati aminte la purtarea loru fara a ve mira de spiritulu loru. Urmati de a-i forma pučinu cate pučinu dupa impregiurarile ce urméza: chiaru candu a-ti fi pututu a inainta multu spiritulu unui copilu fara a -lu sili; trebuie a ve teme d'a o face, pentru ca pericolulu vanitatii si a intipuirei e totudeun'a mai mare decatu fructulu acestoru educatiuni perguite ce facu atat'a sgomotu.

Trebuie a se multumi d'a urma si a ajuta natur'a; copii sciundu pučinu, nu trebuie a-i intarita ca se

vorbéscă: dar' fiindcă ei cunosc puține lucruri, au puține întrebări a face; astufelu vor vorbi pré multu. E destulu se le respunda cineva hotaritu, si adaugundu cate odata órecare mici comparatiuni, pentru a-i face mai simtíte deslucirile ce trebuie a le dá.

Dacă ei voru judecă despre vre unu lucru fara se lu scie bine, atunci trebuie ai incurcă prin óre-care întrebări nóue, pentru a-i face se-si simta retacirea, fara a-i uluí cu imitatiuni. In acel'asi timpu trebuie a-i face se véda nu prin nesce laude próste ci prin tr'unu semnu in fapta de stima, cá sunt mai binepretiuiti candu se indoiescu si candu intréba de ceea ce nu sciu, decatu candu hotarescu.

Acest'a e adeveratulu midilocu d'a pune in spiritulu loru, cu multa politétia, o adeverata mostia, si unu mare despretiu pentru contestatiile ce sunt asia de usitate la tinerii puçinu laminati.

Indata ce se va paré, ca resonulu loru a facutu ceva progresu, trebuie a se serví cu esperienti'a de ai aperá cá se nu cada in vitiuri. Voi vedeti, díctile, ca sunteti mai cu judecata acum decatu in anulu trecutú; intr' unu anu veti vedé inca lucruri ce nu sunteti capabili d'a vedé astadi. Dacă in anulu trecutú ati voitu a judecă de lucrurile, ce sciti acum, si care nu le scieati atunci, le ati fi judecatu reu. Ati fi avutu o mare gresiéla pretindindu a scí lucruri ce erá mai departe de voi.

„Sunt asemenea si chiaru astadi lucruri care ve re-manu d'ale cunósce, veti vedé intr'o dí catu sunt de nedeseversíte judecatile vóstre de acum.“

Curiositatea copiilor este o aplecare bréscă, care merge inaintea instructiunei; nu lipsiti d'a ve profitá de dens'a. Spre esemplu, la tíera, ei vedu o móra si voiescu se scie ce este acést'a; trebuie a le arată, cum se găsescu alimente, cu care se nutresce omulu. Elu vede pe seceratori, si trebuie a-i esplicá, ce facu acei'a, cum se semena gráulu si cum se inmúltiesce in pamentu. In cetate ei vedu pravaliiile (boltele) unde se lucréza multe meserii si in care se vendu deosebite marfuri. Nu trebuie a ve superá de întrebările loru; aceste sunt nesce descoperiri, ce natur'a ve dá pentru a inlesni instructiunea; doveditile d'a avé placere de ei; prin acele-i veti invetiá pe nesciute cum se facu lucrurile cu care se servesce omulu, si din care curge negociulu. Puçinu cate puçinu fara vre unu studiu particularu, vor cunósce bun'a maniera d'a face tóte lucrurile ce le trebuie si dreptu pretiulu fiacarui'a, este adeveratulu fondu alu iconoméiei.

Aceste cunoscintie, care nu trebuie a fi despretiuite de nimenea, fiindcă tóta lumea are trebuintia d'a nu se lasá a se insielá in cheltuiél'a sa, sunt mai cu osebite necesarii la fete.

Póte invetiá si invetiatorulu ceva dela copii, si ce?

(scrisórea unui invetiatoru mai betranu catra altulu mai tineru).

Iubite amice!

Primii epistul'a ta cu multa bucuría, si din cuprinsulu ei me convinsi ca tu nu esti unulu din céta aceloru infumurati, cari credu ca ei tóte le sciu, ca nime nu precepe lucrurile cá ei, si astu-felu imnoréza orice suaturi provenire-aru acele dela orice capacitate recunoscuta. Tu-mi faci amice in epistul'a ta mai multe întrebări, dar' nici un'a nu mi s'a parutu mai ponderósa si mai demna de discutatú de catu cá: póte invetiá si invetiatorulu ceva dela copii, si ce? Eu dícu ca póte, si dupa puçinele-mi poteri me voiu silí a-mi basá acésta asertiune.

Eu pareca te vedu clatindu din capu si dubitandu, dar' indesiertu ca lucrulu este asiá. Éta ce díce Denzel: „Anem'a copilului este cartea in care invetiatorulu are se cetésca necontentitu. Cu tóte ca lui i se pare asia simpla, totusi in tóta viétia nu o va poté cetí de plinu. I desvelesce in ainte totu de un'a ceva nou;“ — séu dupa cumu díce Knigge: „conversatiunea cu copii e fórté interesanta pentru unu omu intieptu. Aici vede elu imaginea naturii in tóta lumin'a ei. Vede testulu orginaru adeveratu si simplu, care mai tardiu abia-lu afla numai in o multime de glose straine, infrumtiate si intiortionate; mai numai aicea mai afla originalitatea caracterelor, care dupa aceea, dorere! cea mai mare parte, se pierde, séu se ascunde sub masc'a unui altu modu de viétia mai finu si sub respectele conventiunale; copii nesedusi de vre-unu spiritú de sistema, de patima séu invetiatura, judeca despre multe lucruri mai bine de catu cei mai mari; ei primescu mai iute impresiunile, suntu cu mai puçine prejudetie, — pre scurtu, care vré se studieze ómenii, se nu intardie a se mestecá intre copiii — dar' eu nu me uitu de locu la acestea, ci-ti aducu cuvinte care suntu neresturnabile pentruca suntu cuvintele adeverului eternu.

Insusi salvatorulu díce la Mateiu, 18, 3: „De nu veti fi cá copii acestia nu veti poté intrá intru imperati'a cerului!“ Au nu jace in: de nu veti fi! o pro-

vocare pentru noi că se invetiamu dela copii? Intru adeveru, amice, noi potemu invetiá dela copii; — si si trebuie se invetiamu, caci salvatorulu: „de nu veti fi cá copii“ o pune de conditiunea intrarii nóstre in imperati'a cerului.

Si ce póte invetiá dara invetiatorulu dela copii? Eu voi cercá se deslegu acésta intrebare. Dar' se nu credi, amice, ca eu voiu tractá-o in tóta estensiunea, catu altuia se nu mai remana nemica de dísu. Fiacare invetiatoru diliginte si atentu póte aratá totu de un'a ceva nou, ce elu póte invetiá dela copii.

Spre-o mai buna orientare impartu obiectulu si dícu: dela copii póte invetiá invetiatorulu:

- I. Ce i sierbesce spre perfectiunea sa morala;
- II. Ce i este de folosu cá educatoru;
- III. Ce i este de folosu cá invetiatoru, instructoru;

Primulu puntu este celu mai ponderosu, si contine unele din celelalte dóue puncte; caci cu catu mai tare me adoperezu si progresezu in perfectiunea mea morala, cu atatu me calificu mai multu si cá educatoru si invetiatoru. Pre lunga aceea este unu adeveru constatatu ca numai a cel'a póte dá o educatiune adeverata, care insusi e bine educatu.

Dar' se venimu la lucru iubite amice!

Ad. I. Considera-ti, amice, unu copilu nesticatu: elu traesce o viétiá inocinta si curata. Inse Inocinti'a si curati'a stau in o legatura fericita cu angerii lui d-dieu. Copilulu nesticatu traesce in edenulu fericirii. Elu nu cunósce pecatulu, e departe de ori ce pofte vinovate. E inca aprópe de cerulu, de unde-a descinsu. Viéti'a lui este curata, cá unu riu cristalinu, ce linu si dulce se versa prin o lunca acoperita cu flori. La tóte faptele sale vedi motivulu in anem'a sa. Cuventulu si fapt'a suntu specululu fidelu alu vietii sale interioére.

Dela copilulu nesticatu invétiá, amice, a pastrá curati'a anemii tale; pazesce-te de tóte pecatele. Dar' cu tóte astea invetiatorulu nu póte trái chiar' in asiá inocintia cá copilulu; caci inocinti'a copilului nu este virtute castigata de elu insusi; dar' a se luptá pentru curatia cu tentatiunile, patemile si poftete lumesci — acésl'a trebuie s'o faca invetiatorulu. Elu se-si pastreze viéti'a curata in valorile selbatice si periculóse ale acestei lumi, in care multi pierdu pre d-dieu si etern'a viétiá fericita. Prin o viétiá curata nu numai si-asecura fericirea temporaria si eterna, dar' totu odata singuru astu-felu e in stare se conduca copii pe calea adeverului si-a fericirii; pentruca numai o anema curata si piósa cá a unui copilu póte se pricépa si se

petruna anem'a copilului. Séu spune-mi, amice, pótere-ai tu instrúá pre unu copilu acarui limba n'ó scii?

Copilulu e fora pretensiuni, umilitu, fora invidia si ura, plinu de blandetia si reconciliatiune. Copilulu nu face neci o pretensiune pentruca elu inca nu cunósce pretensiuni. Dela elu invetie invetiatorulu se fia nepretentiosu. Intri' adeveru copilulu are dreptu a pretende stíma, amóre si ajutoru; ast'a inse nu trebuie se fia scopulu lui supremu. Elu se nu pandésca dupa onóre desiérta, se nu cerce pe cáli strimbe a-si castiga auru si onori. Elu se fia cumpetatu si simplu! Precumu copilulu nu tiene nemica deapre sine; asiá se fia si invetiatorulu plinu de umilitia. Investitu cu acésta virtute principala a crescinului, totu de un'a va onorá pre d-dieu dupa cuvenintia, va tende la cea mai inalta perfectiune morala posibila, si va fi departe de vanitatea, a se redicá peste asemenii sei, si a-si buciná meritele. In copilu nu domnesce invidia, nu ura, nu malitia. Au nu vedi tu amice, copii nu facu distingere intre sene, cei de vitia inalta cu cei de diosu, cei avuti cu cei seraci se jóca pretinesce la olalta, par'ca suntu fii unei mame. Si de se si cértá la olalta indata éra se impaca. Unu copilu nesticatu nu póte se tiena mani'a. Dela elu póte invetiá invetiatorulu amóre, benevoientia, sociabilitate, reconciliatiune faciá cu orisicine. Aceste proprietati adórna nu numai viéti'a sa morala, dar' lu-facu se fia colegialu si amicalu cu cei alalti colegi ai sei, se traésca in buna-intielegere cu parochulu localu si cu intréga comun'a.

Considera, catu de tare crede copilulu cuvintelor parentiloru sei si invetiatorului. Cei spunu acestia, e adeveru indubitabilu. — Invetiatorule! asiá se fia si credinti'a ta cá a copilului. Crede in d-dieu, in adeverurile d-diesci si in invetiatu'r'a besericii, fora d'a te indoi, fora d' a te demite la scrutatiuni rafinate. Considera cumu copilulu cauta ajutoru la tataso in tóte trebile si lipsele sale. Elu cere dela tataso fora d'a se mai cugetá atata, ca óre merita ce cere. Elu tóte le astépta, le speréza dela parintii sei! — Asiá si tu invetiatorule, astépta, speréza, cauta ajutorulu teu la d-dieu! increde-te in elu, elu este parentele teu in tóte necesurile tale. Cu cata amóre se lipesce copilulu de parintii sei, de benefactorii si de invetiatorulu seu! Asiá invetiatorule te lipesce si tu de d-dieulu teu!

In copilu se manifesta dorulu si amórea de lumina si adeveru. Nici nu póte fi allumentea, caci elu n'are d'ai paré reu de nici unu pecatu; n'are

d'a se umili, caci n'are inca pretensiuni; nu pôte pierde cele pamentesci caci nu cunósce inca valórea loru. Si lucrurile cele mai ineinsemnate i implu anem'a de bucuria. La o atare ilaritate si serinatate se tinda si invetiatorulu. Acésta i va face mai facila perfectiunea morala; elu va aflá bucuria si desfetare, unde celu posomaritu, intunecatu si neindestulitu nu afla nemicu din acestea.

Éta, amice, ce pôte invetiá invetiatorulu dela copii nestricati. Acést'a ce invétiá elu i este de lipsa cá crescinu spre perfectiunea sa morala, i este de lipsa cá educatoru si invetiatoru.

Ad. II. De securu, amice, ai oserbatu la copii si chiar' la scolarii tei, catu suntu ei de aplecati, catu le place loru a imitá tóte. N'ai vediutu ca copii deca vedu ostasii esercianduse, ei inca s'apuca si facu asemene, s. a. Si óre ce ai poté tu invetiá din acestu instinctu de imitatiune?

Déca copii suntu aplecati a imitá tóte, cate vedu ca facu altii, detori'a sacra a invetiatorului este se premérgea cu esemple bune, caci e sciutu ca totu de un'a esemplele au mai multa influentia decatu preceptele séu cuvintele. Tóte virtutile tóte insusirile bune cari trebuie se le invetie copii, trebuie se se resfranga in invetiatoru precumu se resfrange imaginea sórelui in apa; si desecuru esemplulu bunu si frumosu alu invetiatorului va plecá si dedá spre fapte bune anem'a copiiloru.

Anem'a copiiloru e sincera, deschisa, candida. Ce pôte invetiá invetiatorulu de aici? Ca elu se s'adóperu cu celu mai mare zelu a pastrá si a intarí si desvoltá aceste insusiri in anem'a copilului, se se ferésca de totu ce ar' poté fi contrariu si sugrumatoru d'aceste insusiri.

Déca iai sama bine, amice, la copii, observezi ca ei totu de-un'a suntu ocupati, totu de-un'a cauta se-si faca ei ceva de lucru. Ce va se dica acésta ocupatiune neinterrupta a loru? — Invetiatorulu adeca se aiba grige totu de-una se dee scolariiloru ceva de lucru, caci prin acésta i face diliginti si activi. Se iee mai cu sama bine grige la scolarii, cari dotati cu talente mai bune, si-gata ocupatiunile loru mai curundu de catu cei alalti. Cá zelulu loru de ocupatiune se nu se recésca, se nu se stinga, se le dee mai multa ocupatinne, séu se-i faca s'ajute scolariiloru celoru mai tardii.

Invetiatorulu vede adese catu e de greu a desbaerá pré copii de nisce defecte si invetiuri rele ce le-au adusu d' casa, catu e de greu se plante in anem'a loru alte invetiuri bune. Vede ca de multe ori ca incercarile lui remanu fora resultatu, ca copilulu se întóree

éra la cele ce le a invetiatu d'acasa. Elu cérca tóte midilócele cá se-lu póta întórece, se-lu póta indereptá. Ce pôte invetiá din acést'a invetiatorulu? Elu se s'adóperu cu tóta circumspectiunea cá copii, in cari nu s'au incuibatu defecte si invetiuri d'aceste rele se si remana liberi de ele. Se fia totu d'aun'a d'acea credintia ca e mai usioru se feresci copii d'atari defecte, de catu se-i desbaeri de ele dupace s'au incuibatu odata in ei, si ca totu d'auna acest'a mai usioru poti face cu aceia, cumu díce si santulu Augustinu, cari inca nu cunoscu pecatululu.

Póte se ti se temple, se oserbezi ca unu copilu d'unu tempu incóce e supusu vanitatii si ambitiunii. Tie-ti vene curiosu, caci mai nainte n'ai oserbatu asiá ceva in elu. De unu tempu incóce tu l'ai laudatu mai de multe ori, lucrurile lui scripturistice le-ai luat numai din partea cea buna, erorile le-ai mai lasatu d'o parte, l'ai megulitu. Éta, amice, d'aici poti invetiá, ca se nu laudi nici odata talentulu, ci numai diliginti'a, numai incordarea, ca si pe copilulu celu destru se-lu faci atentu la erorile sale, se nu-lu inalti preste altii, se nu-lu magulesci, lui se-i puni o tienuta mai inalta, mai dificila.

Din contra, oserbezi de catuva tempu in altu copilu ca elu e cu totulu descuragiatu, intristatu, consternatu, ca nu-ti manifesta atata amóre si aderintia cá mai nainte. Cugeta la acesta aparitiune, si probabilu tu vei aflá, ca odata tu l'ai bat'jocuritu, l'ai satirisatu, ca tu ai luat lucrurile lui numai din partea cea rea, si cele bune nu le-ai luat in consideratiune, ca n' ai luat in consideratiune diliginti'a lui pre lunga unu talentu slabu, ca tu l'ai facutu de bat'jocura si risu inaintea colegiloru sei, ca, l'ai tratatu cu recéla si fora crutiare. In venitoru te vei pázi se nu mai faci érasí pre vr'unu scolaru indiferentu, rece fačia cu tene, se nu-lu descuragiezi si consternezi.

Ad. III. Intra, amice, acumu in viéti'a practica de scóla si perlustra cu mine impreuna urmatóarele casuri practice din sfer'a scolara, cari-ti voru aratá, ca tu cá invetiatoru séu instructoru poti invetiá dela copii.

Unu catechetu intréba odata pe scolari: dece a pausat d-dieu in a sieptea di dupa crearea lumei? toti respundu pentruca a fóstu domineca. Unu invetiatoru vorbesce scolariiloru despre midilócele de nutrementu ale ómeniloru din cele trei remne le naturii. Si la repetitiune intrebandu iute pe unu copilu: ce trebuie se mance omulu? respunde: o lingura! Amice, ce invétiá invetiatorulu dela copii? Respunsu: cumu trebuie se intrebe si cumu nu. Respunsurile copiiloru potu se faca din in-

vetiatoru unu catechetu bunu, deca elu ia in sama si s'adópera, se indrepte erorile oserbate in copii.

Eu vedu pré copii lancedi osteniti, si ca d'abiá mai potu fi ceva atenti. Ce inveti d' aici? Asiá e! tu dóue óre intregi le-ai prelesu din studinlu limbisticu. Séu dintru inceputu ti-ai sfarimatu capulu cu ei la computu, si indata dupa aceea te-ai apucatu de studiulu limbisticu. Ce poti invetiá din acésta paralisia morala si discordare a scolariloru? Ca invetiatorulu se nu tiena pe scolari multu totu la acel'asi obieptu de invetiamentu, ci se-lu schimbe; — se nu tréca indata dela unu obieptu la altulu, fora d'a mai intrelasá o scurta pausa, si mai vertosu dela computu la limbistica, cari ambele ceru dela scolari incordare atenta, ci dupa unu obiectu ostenitoru se iee altulu mai usioru.

In cateva óre oserbezi ca in cutare obiectu de invetiamentu numai merge inainte, stá pe locu; ce trebuie se presupuni? ca copii séu nu-lu pricepu de locu séu numai de diumetate. Se scii ca la inceputu acestu obiectu de invetiamentu l'ai luatú prea pré usioru; n'ai pusu unu fundamentu securu, bunu, cá se poti edificá mai in colo: asiá dar' pasiesce incetu inainte si cu fundamentu! *Festina lente! Sat celeriter fit, quiquid fit satis bene.*

Tu vorbesci scolarii loru tei despre óre care materia; ei incepu a cascá, a vorbí, a se jucá póte se mai tragu si de capu, si-si mai dau si flisci. Tu te manii, le comendi linisce si atentiune; totu nimica, ei suntu totu cei mai de inainte. I intrebi despre cele ce le-ai vorbitu, ei stau ca vitieliu la pórt'a nóua. Nu-ti respundu nimica, séu cine sci cu ce absurditati te platescu. Tu le dai dupa aceea se scrie despre materi'a ce le-ai propusu; si ce? ti scriu fórté amaritu, defectuosu, si eroneu. Ce poti tu invetiá d'aici? Instructiunea ta si cuprinsulu ei n'a fostu nici decumu intogmitu dupa capacitatea scolariloru, a fostu prea náltu, si asiá de ei nepriceputu si fora interesu prin urmare. Fii mai copilu, descinde diosu la gradulu preceperii copiiloru! Fa-ti instructiunea ta interesanta. Póte nici tu n'ai fostu pregatitu, te-ai incrediutu prea multu in poterea ta, in cunoscintiele tale ce ti le-ai castigatu. Nici odata nu merge nepreparatu la scóla! Prepareza-te in obiectulu teu de invetiamentu, cá astfela se poti propune mai usioru, mai la intielesu, mai cu resultatu!

Pensele de adi nu mergu bine, ce propuni nu pricepu scolarii, facu ochi mari si nu sciu ce d'ici. Se scii ca la unu atare casu, intre pensulu de eri si celu de adi este !o lacuna; tu ai lasatu ceva afora, ce erá

necesaru spre priceperea si petrunderea ulterióra. Decí in propunere se nu faci lacune se nu sari din tr'unu locu intr' altulu.

Copiiloru le place s' asculte descriptiuni, si naratiuni. Deci fa instructiunea evidenta, lamurita. Arata obieptele in natura, séu le descrie astu-felu cá si candu le-ai pune in natura in aintea loru. Fii concretu in propunere si nu abstractu. Invetiaturile, si mascimele le imbraca in naratiuni placute, atragutóre.

Scolarulu talentatu si-gata ocupatiunea sa mai nainte decatu cei alalti. Incepe dupa aceea ase jucá a face figuri, a turburá pe cei alalti, a vorbí s. a. Ocupatiunea pentru elu a fostu usióra si scurta. Pentru aceea d' adóu'a óra ai altumentea grige de elu. Ingreunézai ocupatiunea lui, cu ceva mai multu decatu la cei alalti, pretende dela elu ceva mai detaiatu.

Vedi ca chiar' si scolarii cei mai mari scriu fórté reu. Te-ai silitu multu se-i indrepti, inse fórté cu greu ai putu se-i aduci incatu va la cale. De unde vine aceasta? De securu, ca din antai'a-data ai neglesu escercitarea copiiloru in scrisu, nu ai statu cu energia de ei, cá se faca literile catu se póte mai bine. Si éta d'aici impregiurarea, ce face se te necagiesci de nou.

Adi au respunsu copii fórté reu. Ce este caus'a? De securu, le-ai datu se invetie ceva ce n'au priceputu séu le-ai datu mai multu decatu e potenti'a loru.

„Acumu mi-ati cetitu vre-o cateva pagine séu unu tractatu intregu, si nu sciti se-mi spuneti din cele cetite nici dóue cuvinte; intru adeveru sunteti nesce capete seci, nice hebeuci!“ Asia te-audu, amice, mustrandu scolarii tei. Dar' mai mereu, mai bine te mustra pré tene insuti. Ca-ci de securu ca in anii mai de inainte, i-ai lasatu numai se cetésca, si nu te-ai ingrigitu cá se si mai scie ceva din cele cetite. Tu nu le-ai esplicatu nici odata cele cetite, nu i-ai intrebatu. Ce mirare dara deca ei acumu cetescu si nu pricepu nimica. Vin'a e a ta nu a scolariloru.

Asiá, amice, de asta data am fi gata. Nu crede inse, ca dóra asi fi dísu totu ce póte invetiá invetiatorulu dela copii. Invetiatorulu diliginte si atentu va aflá inca multe altele. Tu inse esamina si tiene pentru tene cele impartasite, si m'asi bucurá fórté, deca tu unele séu altele din aceste le-ai folosi pentru tine si scól'a ta. De vei esperiá si tu ceva nou impartasiesce cu altu teu

benevoitoru amicu:

N. N.

S t a t u t e l e.

Societatei beserecesci literarie a teologiloru romani din Vien'a.

(Capetu.)

S e c t i u n e a IV.

§. 21. Cu privire la scopulu amentitu sub §-lu 2, Societatea va tiené siedintia la inceputulu fiacarei luni, séu din cause urginte si mai desu, in chilia' desemnata prin Rdiss. D. Rectoru pentru acestu scopu.

§. 22. In acea se va prelege si autentecá protocolulu siedintiei precese, se voru ceti operatele membriloru, si se voru luá la desbatere tóte obieptele, cari atingu Societatea, si conditionéza in florirea si prosperitatea ei.

§. 23. Dela siedintia nici unu membru nu póte remané, de nu-lu va scusá vr' o cauza indestulitória:

§. 24. Siedintiele se deschidu cu inceputulu anului scolariu, si se continua dupa §-lu 21, pana la finitulu aceluia.

§. 25. In siedinti'a ultima a fiacarui anu ducatorii afaceriloru Societatei sunt indatorati a-si justificá lucrările sale prin raportulu socóteleuru finale in aintea adunantie, resemandu tóte uneltele Societatei — grigei aceleia, carea numai decatu va si pasi la alegerea oficialiloru noi pentru anulu venitoriu, dupa tienórea §-lui 16.

S e c t i u n e a V.

1. Bibliotec'a.

§. 26. Bibliotec'a infintiatá de zelosii nostri predecesori, trece sub jurediptiunea Societatei, si in tóte apertientiele sale cum: Memorialulu, Protocolulu siedintieloru, si alu Corespundintieloru, alu perceptiuniloru si erogatiuniloru, inventariulu cartiloru, sigilulu, si in urma Statutele aceste, se voru pastrá numai si eschisivu in seminariulu gr. cat. de Vien'a, in atare locu, carele din bunavointi'a Rdiss. D. Rectoru va fi destinatu pentru acestu scopu.

§. 27. Cu respectu la tient'a Societatei (§. 2.) se voru procurá pentru biblioteca — incatu voru iertá spe-sele si va fi cu potintia — pre lanza cele teologice, tóte produptele literaturii nationale, dela tempurile cele mai vechie pana la cele mai nóue, dar si frupturile literaturiloru straine, cari aru versá lumina preste esistinti'a nóstra nationale, preste monumentele istorice, si ale literaturii, ori preste viéti'a nóstra morala, spiritala, sociala, si materiala, nici odata nu voru fi prestrecute cu vederea.

§. 28. In unu casu ne doritu, candu Societatea acést'a din ori si cari cause ne prevdiute s'ar desfiintá, bibliotec'a va remané sub dispusetiunea teologiloru romani de Vien'a; éra candu aceea in urmărea unoru cercustari critice ar' recere stralocare interimala, — cu unanimitate detiermurimu, cá membrii presenti ai acelei se o impartia cu tóte ale sale in dóue parti egale, si o parte se se tramita Gimnasiulu romanu nationalu de Blasiu, éra alt'a celui de Beiusiu, — consemnandu tóte in ambe parti tramitiendule, — ci sub aceea conditiune, cá incetandu impregiurarile critice, tóta bibliotec'a impreuna cu tóte uneltele sale, se redé fara nici o resistintia in aceea caretate si catetate, in care a fostu concrediuta Gimnasialoru laudate. Spesele postali in atari ocazioni le va portá bibliotec'a Alumniloru romani.

2. Cas'a.

§. 29. Precumu cas'a societatei, — un'a cu bibliotec'a — mai vertosu din colatiunile marinimóse a unoru barbati insuffetiti de zelulu nationalu, si-au luat primitiale sale: asiá si sporirea ei din dí in dí se astépta mai alesu dela atari contribuii procese din predileptiunea ferbinte catra acelu scopu santu si maretiu carele si-l'au prefixtu, si catra carele procedu membrii societatei

§. 30. O parte din contienerea Casei se va locá pre interesuriu in locuri sigure; era cealalta parte se va intórce spre inavutirea bibliotecei si acoperirea altoru indigintie ale Societatei.

§. 31. Candu ar' instá casulu memoratu sub §-lu 28, tóta Cas'a se se impartia prin membrii presenti in dóue parti ecare, si se se conceda Gimnasialoru atinse dupa cuprinsulu aceluia-si §. pana candu trecundu impregiurarile critice va poté sa tréca éra in posesiunea teologiloru romani din Vien'a.

§. 32. La capetulu fiacarui anu se va dá in foile publice romane socotéla cu de-amenuntulu despre starea casei, bibliotecei, si totu sporiulu, ce l'a facutu Societatea sub decursulu acelu anu.

§. 33. Membrii Societatei voru esecutá cu cea mai mare acuratate totudéun'a statutele aceste facute in consensulu nostru alu tuturoru, si santiunate cu aplacidarea gratiósá a Escelintiei Sale D. Archi-Eppu si Metropolitu de Alba-Juliu Al. Sterc'a Siulutiu etc. etc.

§. 34. Numai o majoritate precumpanitória a membriloru va poté face schimbare in statutele aceste;

scopulu inse si spiritulu societatei nu va poté sa devina obiectulu schimbarei nici candu, nici sub o conditiune.

Teol.

Literatura.

Insciintiare de prenumeratiune la renumitul opu.

„Fabiol'a, séu beseric'a Catacumbeloru“

de Nicolau Wisemann, in traducere romana.

Teologii romani din Vien'a, pentru d'a corespunde scopului Societatei nóstre besericésca literarie, si pentru d'a contribui si noi baremu o mica particea la maretulu edificiu natiunale, la inaintarea literaturii: traduseramu in limb'a materna, romanulu titlatu: „Fabiol'a séu beseric'a Catacumbeloru,“ acestu opu adevieratu clasicu, esitu din pén'a Archiepiscopului de Westminster N. Wisemann. Este óre de lipsa, se-lu comendam onoratului publicu romanu?! Destulu lu comanda criticele favoritórie, cari-lu intempinara indatu dupa esirea lui; destulu lu celebreza acea giurstaré, ca e tradusu in tóte limbele culte Europene. — Acestu opu acomodatu ambeloru secse, é atatu pentru juni, barbati si betrani, cátu si pentru invetiati séu mai puçinu invetiati o leptiune fórté folositória, care panace imple despre o parte inimele cu desfatere si mangaiere si tiene pe lectori in cea mai mare luare aminte si nteresare pana in capetu: de alta parte e edificatoriulu dlinu de invetiaturi si fórté aptu pentru sternirea si nutrirea sentieminteloru religióse — morale.

Autoriulu ne propune in densulu o icóna adevierata a Romei strabune si a besericeii din cele 3 vécuri antaie a crestinatei; ne face cunoscuti cu moralile, datinele, imitarea virtutiloru crestine; si din contra facundu-ne urite vitiurile si virtutile primiloru crestini é in opusetiune cu aceste arata datinele, conceptele si peccatele lumei pagane, stirnindu in noi amirarea, iubirea si imitarea virtutiloru crestine coruptiunea paganiloru. Acésta singura ar poté fi destula recomandatiune pentru opulu nostru. Dara mai e anca o impregiurare, carea lu face cu multu mai pretiuitu, si mai interesantu pentru publiculu romanu anume: ca teatrulu, unde se petrucura evenemintele insirate in dinsulu, e Rom'a vechia, — léganulu natiunei nóstre, de unde ne

derivamu originea, datinele, limb'a si religiunea; si persónéle, cari figuréza in dinsulu, suntu romanii strabuni, parintii nostri!

Traducerea s'a facutu din limb'a germana dupa editiunea a 5 — a din Coloni'a din an. 1860, in o limba pe catu se poté mai intielésa si mai populara, si fiinduca autoriulu, si-retienù dereptulu traducerei opului seu in alte limbe straine, recuseramu la dinsulu, cerundu facultate, d' alu poté straplantá si in campulu literaturii nóstre, carele cu multa bucuria ne aplacidá cererea intr' o epistóla scrisa cu man'a s'a propria.

Dupace dara opulu acum e gata numai de pusu sub téscu: avemu onóre a provocá pre toti binevoitorii nostri si inaintatorii literaturii natiunali, cá se binevoiesca a concurge la sprijinirea acestei intreprinderii modeste, cu atatu mai vertosu, cá esírea-i la lumina depinde singuru si numai dela imbraçisierea on. publicu; cá prin acésta deshidemu unu ramu nou, pana acum inca necultivat, in literatur'a nóstra din Austri'a, si ca venitululu curatu se va sacrificá pentru immultírea bibliotecei nóstre natiunali de aici.

Cartea va esí de sub tipariu, si se va tramite on. abonati la inceputulu lui Iuliu.

Pretiuulu e numai 1 fi. 50 cr. m. a. Dicemu »numai« pentru ca opulu contine 30 de cóle mari in tipariu (aprópe de 500 de pagine) si o carte atatu de ampla, cu unu pretiu atatu de micu, nu numai in literatur'a nóstra; ci si la alte popóre, unde numerulu leptoriloru este neasemenatu mai mare, e unu lucru fórté rar. Dara noi hotariramu acestu pretiu micu, sperandu sprijinirea caldurósa a on. publicu, si neasceptandu alta remunerare pentru ostenelele nóstre, decatu consciint'á dulce ca amu facutu si noi ceva — dupa puteri — pentru scumpa natiunea nóstra.

Prenumeratiunea se face prin epistóle francate, sub adres'a „Teologiloru romani dela Universitate, Viena, Schönlaterngasse Nro. 750.“ Ne rogamu de cá pretiuulu se ni se tramita catu mai curundu, séu celu multu pana la midiloculu lui Iuliu, pentrucá se se póta acoperi specele tipariului.

Datu in Vien'a 2. Maiu calind. nou 1862.

Dela societatea besericesca-literaria a teologiloru romani.

Nicolau Solomonu,
presiedinte.

Semnatu prin
Justinu Popfiu, notariu.